

GALLERI JENS OLOF LASTHEIN

PANORAMAFOTOGRAFIER FRÅN ÖST

Resorna i den del av Europa som förut var spärrad av järnridån har gett frilansfotografen Jens Olof Lasthein minnen för livet. Han ser det nödvändiga i att ta ett steg tillbaka från motiven eftersom det man känner igen förblindar. TEXT **AMY LAGERMAN** FOTO **JENS OLOF LASTHEIN**

Kegostrov, Arkhangelsk, Ryssland 2005

JAG STÅR INTE UT MED
BILDER SOM ÄR FÖR
ENKELSPÅRIGA. DÅ BLIR
JAG UTTRÅKAD REDAN
INNAN JAG TAGIT FOTOT.

« Vi gör som i skolan – vi slåss! » En midsommar i Arkhangelsk, långt uppe i norra Ryssland vid Vita havet. Människorna dricker vodka i generösa mängder från morgon till natt och en full man i bara kalsonger klättrar upp på kajen från sin båt. Han cirkulerar runt och utmanar två festklädda män varav den ena slutligen slår ned honom. Fem minuter senare är kalsongmannen på fötterna igen, muckar, och blir nedsparkad av den andra mannen. Människorna runt om tittar roat på, men ingen ingriper. Jens hinner fota innan mannen stupar för andra gången. Han känner sig illa till mods, men vet att i Ryssland är män Män och ett slagsmål med knytnävarna sorteras under kategorin sällskapsnöjen.

– Ryssland är fascinerande att resa i, berättar Jens. Fast temperamentet är hårt har ryssarna ett stort hjärta.

Han sitter i Foajé 3:s soffa på Kulturhuset i Stockholm där hans utställning *White Sea Black Sea* hänger fram till den 18 maj. På väggarna visas storslagna panoramafotografier från bland annat Ryssland,

Ukraina, Rumänien, Vitryssland och Moldavien. Länder som även efter järnridåns fall skiljs från resten av Europa. Det är vi, och dom.

– Jag retar upp mig på att vi alltid riktar blicken mot väst när vi pratar om Europa. I och med utvidgningen av EU har delningen flyttat några mil österut, men den mentala gränsen finns fortfarande kvar.

Fick möjlighet att resa fritt

Jens har varit intresserad av öst så länge han kan minnas. I gymnasiet läste han ryska och när studierna var slut liftade han runt i Polen, Tjeckoslovakien, Ungern och Rumänien. Han hade räknat med att få nytta av sitt C-språk, men märkte under resans gång att få ville tala «the language of the Emperor».

– Det fanns inte på kartan att världsordningen skulle förändras, ändå skedde det som över en natt när Berlinmuren föll den 9 november 1989.

Jens fick lust att ta upp spåret på sin tidigare resa och åkte 1993 till

Kaliningrad, Ryssland 2007

Ryssland. Tillsammans med frilansjournalisten Christer Berglund gjorde han ett reportage om den ryska maffian. Det var ett journalistiskt jobb, och Jens använde det mesta av tiden till att gå runt och hitta egna ingångsbilder till den skakiga tillvaron i det forna Sovjet. Fotografierna Jens fick med sig hem gav honom lust att återvända, men året därpå blev han upptagen av Balkankrigen. Mellan 1994 och 1999 reste han i Bosnien, Kosovo, Serbien, Kroatien och Makedonien. Fotografierna från resorna resulterade i boken *Moments in Between*.

– Jag har svårt att hålla för många bollar i luften och jobbar egentligen hopplöst ineffektivt. Det tar mig fem till sex år för att göra en bok vilket är helt pantat eftersom den tidigare boken är bortglömd när den senare kommer ut.

Men tack vare *Moments in Between* fick Jens bidrag från

Konstnärsnämnden och Sveriges författarfond för att kunna genomföra nästa projekt.

– Även om jag definitivt inte strävar efter något slags kändisskap finns det en poäng i att folk vet vem man är. Kommande projekt blir lättare att genomföra. Tack vare att jag fick pengar innan jag påbörjade jobbet har jag kunnat resa till ställen jag aldrig kunnat ta mig till annars och dessutom sluppit bekymra mig för finansieringen. Särskilt som det efter krigen är ett försvinnande litet intresse för östra Europa. Det finns ju inga blodiga detaljer att rapportera om.

Följer med motivet

Med sig till Ryssland hade han en japansk panoramakamera. I det formatet kan flera scener utspela sig och där kan saker vara lika mot-

Tiraspol, Transnistrien 2006

Tiraspol, Transnistrien 2006

sägelsefulla och komplexa som livet. Fokusen är fixerad och linjerna blir böjda, men Jens har slutat störa sig på det. I stället tycker han att det är trevligt när linjerna inte är perfekta.

När han plåtar gör han det snabbt, utan att titta för mycket. Intuitionen får ha pejl på läget. Han frågar aldrig om han får lov att fotografera någon, i stället kör han på och ser hur det tas emot. Bara en enda gång har någon protesterat, och då utan orsak. I Republika Srpska satt en man i en bil som inte ens syntes ordentligt i bilden. När han såg att kameran riktades åt hans håll studsade han ut ur bilen och attackerade Jens.

– Jag blev strypt med kameraremmen. Det är enda gången jag gett bort en film.

Ingen situation är den andra lik och Jens är noga med att respektera

om någon inte vill vara med på bild, eller om de vill vara med på bild, fast senare. 16 års yrkeserfarenhet gör att han snabbt ser vilka som öppnar sig fortare än andra.

– Jag har för stor respekt för folk för att gå in och ta kommandot över en situation. Därför försöker jag säga åt mig själv att hela tiden gå närmare. Och jag ser en poäng i att inte veta hur människorna ställer sig – det gör mig mer öppen för vad som kan hända. Jag blir otroligt förbannad om jag missar en bild bara för att jag inte orkat eller vågat gå tillräckligt nära.

Vill inte bekräfta fördomar

Jens beskriver sina resor i Europa som att vara på hemmaplan och bortaplan samtidigt. Att känna sig hemma ger en viss trygghet, sam-

Sankt Petersburg, Ryssland 1993

Grigoriopol, Transnistrien 2006

Dubasari, Transnistrien 2006

Foto: Amy Lagerman

JENS OLOF LASTHEIN

Ålder 44 år

Familj Flickvännen Lena och dottern Vera, 12 år

Bor Södermalm i Stockholm

Yrkesverksam Sedan 1992

Utrustning På jobb använder Jens två digitala Canon Eos 5D med fasta objektiv 24, 35, 50 och 85 mm. I projektet använde han en japansk panoramakamera.

Aktuell www.lasthein.se

JAG BLIR OTROLIGT FÖRBANNAD OM JAG MISSAR EN BILD BARA FÖR ATT JAG INTE ORKAT ELLER VÅGAT GÅ TILLRÄCKLIGT NÄRA.

tidigt som det är viktigt att se till att hamna i de situationer som ger bilderna han vill ha. För att komma nära människorna måste man ta seden dit man kommer.

När han träffade två pojkar i Kegostrov växte ett ömsesidigt förtroende fram. Pojkarna agerade framför kameran utan att Jens gjorde något annat än att fotografera. Efter ett tag lät de honom ta del av en skatt – en vingskadad kråka de hittat och tagit med sig i ryggsäcken. Och när Jens mötte Grigorij med hans familj vid ett gammalt färjeläge i Grigoriopol bjöds han på vodka och vattenmelon. Medan de åt och drack sin picknick berättade familjen om vännerna de en gång haft på andra sidan floden Dnjestr, men som de förlorat eftersom landet nu är fiendeland. Med sig från det mötet fick Jens fotografier, minnen och en rejäl fylla.

– Men jag blev riktigt arg på mig själv då. På vägen till hotellet såg

jag ett torg där några barn lekte och såg direkt att scenen skulle bli en bra bild. Jag skrek åt min resekamrat och kollega Jesper Lindau att stanna eftersom jag ville fota dem, men när jag slängde mig ut ur bilen kunde jag knappt stå. Jag tog en halvrulle film och en av bilderna blev faktiskt riktigt bra. Det gjorde mig lite stolt att jag lyckades behålla någon skärpa trots fyllan.

Men det är inte alltid bilderna och inspirationen kommer. Kraven som Jens ställer på en bra bild är höga. Den måste kunna lyftas ut ur ett sammanhang och ha det där extra.

– Jag står inte ut med bilder som är för enkelspåriga. Då blir jag uttråkad redan innan jag tagit fotot. Livet är för komplext och för att inte bara bekräfta fördomar måste man hitta det trovärdiga, någon irrationell detalj som överraskar i bilden. Frågor är mer intressanta än svar. ■

Chisinau, Moldavien 2006

WHITE SEA BLACK SEA

Jens Olof Lastheins bok *White Sea Black Sea* har nyligt kommit ut. De finns också en utställning med samma namn som just nu kan beskådas på Kulturhuset i Stockholm.

